

Faa Lande kunne, i Forhold til deres Omfang, opvise en saadan Mangfoldighed af geologiske Dannelser som Spitzbergen. Uagtet en eneste sammenhængende Isbræ skjuler den største Del af Landet, saa at Granskeren maa nøies med at undersøge Klipperne og Stenblokkene nærmest Strandbredden, har man dog, foruden de saakaldte Urbjerger, Granit og Gneus, truffet Lag der, tilhørende de fleste geologiske Perioder. Mest Interesse frembyde dog Levningerne fra Stenkuls-, Trias- og Miocenperioderne. I de førstnævnte har man, hvilket allerede er berørt, fundet Levninger af Sigillarier, Calamiter og Lepidodendron, aldeles overensstemmende med dem, som forekomme i Englands og Tydslands Stenkulslag. Endnu mærkeligere ere dog Fundene af de forstenede Levninger af et Slags krokodilartede Dyr, Saurier, der levede under Trias- og Juraperioderne, og som vidne om, at Spitzbergen forud har haft et næsten tropisk Klima og naturligvis en dertil svarende Dyr- og Planteverden. Men selv et mere tempereret Klima har i en, geologisk talt, ikke saa fjern Fortid hersket paa Spitzbergen. I de miocene Stenkuls- og Skiferlag ved Bel Sound, Isfjorden og Kings Bay har man nemlig fundet en Mangfoldighed af særdeles tydelige Aftryk af Insecter og Planter, for Størstedelen hørende til endnu levende Slægter. Disse Documenter fra en svunden Tid bevise, at det Land, som nu næsten helt og holdent bedækkes af af en flere hundrede, ja maaskee tusinde Fod tyk Ismasse, engang har været iklædt en yppig Plantevæxt. Vældige Skove af Bartræer, vekslede med Lunde af Ege, Bøge, Linde, Popler, Plataner og Hassel, prydede det høiereliggende Jordsmon; Vebenden slyngede sig op ad deres Stammer og en Mængde Insecter sværmede om blandt Løvet. Sumpene og Søstrandene vare bevoxede med Cypresser og Vandliljer, og Aakandblade svømmede paa Vandfladen. Alt tyder hen paa en Plantevæxt, omtrent lignende den, som nutildags findes i Virginien og Nord-Carolina.

Efter at have skildret Plantevæxten, saaledes som den har været engang i fremfarne Tider, ville vi for Sammenligningens Skyld søge at beskrive den som den nu er. Trærnes eneste Repræsentant er den tommehøje Polarpil — Dvergbirken og en anden liden Pileart ere kun trufne som store Sjældenheder. Af andre fanerogame Væxter er det ikke lykkedes at finde flere end noget over hundrede Arter, blandt hvilke ikkun nogle faa, saasom Smørblomsten (*Ranunculus sulphureus*), Valmuen (*Papaver nudicante*), Rypeløv (*Dryas octopetala*), Lyngen (*Andromeda tetragona*) og nogle Arter af Slægten *Saxifraga*, naae nogen betydeligere Størrelse — dog kun indtil sex Tommer — og med deres lysfarvede Blomster danne en behagelig Afveksling mod den graae Grund. De lavere Væxter, Mos, Alger og Lav, ere derimod baade med Hensyn til Individier og Arter meget talrigt repræsenteret, saa at man, navnlig under de saakaldte Fuglefjelde, stundom kan see Jorden klædt med livligt Grønt. I Særdeleshed naae Tangarterne en forbausende Størrelse, indtil fjorten Fod, og de danne virkelige Skove paa Havbunden. Før de svenske Expeditioners Besøg paa Spitzbergen vare omtrent to Trediedele af Fanerogamerne og een Trediedel af de lavere Væxter kjendte.

I ikke mindre Grad end Floraen har Spitzbergens Fauna været Gjenstand for videnskabelig Undersøgelse. Foruden at adskillige vigtige Bidrag ere samlede til Kjendskab om Isbjørnens, Renernes, Sælernes og Hvalernes Levemaade, ere flere forhen paa Øen ikke kjendte Fuglearter fundne ynglende der, og over Halvdelen af de i Havet omkring Spitzbergen og Beeren Eiland levende Fiskearter ere blevne opdagede. Men især udmærke sig de hjemførte Samlinger af lavere Havdyr, som Snegle, Muslinger, Krebsdyr, Orme og Søstjerner, ved deres Fuldstændighed og Omfang, saa at Videnskabsakademiet i Stockholm kan gjøre Fordring paa at eie den paa arktiske Former rigeste Samling i Verden. Angaaende Insectfaunaen svævede man før Expeditionen i 1861 i fuldkommen Uvidenhed, men ved de medfølgende Zoologers ivrige Bestræbelser ere nu ialt fireogtresindstyve Arter, af hvilke Størstedelen vare nye for Videnskaben, blevne opdagede.

I Sammenhæng med de zoologiske Arbejder kunne vi omtale Lodningerne paa dybt Vande, ved hvilke man ofte benyttede et, til Opskaffelse af Bundbestanddelene sindrigt construeret Redskab, med hvis Hjælp det lykkedes fra en Dybde af tusinde Favne og derover at erholde levende Exemplarer af Bløddyr, Krebs, Orme o. dsl. Da det tidligere antoges, at alt Dyreliv, som Følge af de ovenover liggende Vandmassers uhyre Tryk, maatte ophøre paa en Dybde af nogle hundrede Favne, er denne Opdagelse af stor Interesse.

Sluttelig er der ved de fysikalske Undersøgelser samlet mange vigtige Bidrag til Kjendskab om de jordmagnetiske Fænomener i Polaregnene og

om Nordlyset, ligesom ved de meteorologiske om de der herskende Veirforhold.

Hermed have vi i Korthed gjort Rede for de svenske Expeditioner til Spitzbergen og det Udbytte, som vandedes ved dem. Men da denne Skildring er meget sammentrængt og ufuldstændig, ville vi slutte med at henvise Læserne til de tre værdifulde og interessante Arbejder, som behandle disse Færder, nemlig: K. Chydenius, Svenska expeditionen till Spetsbergen år 1861 under ledning af Otto Torell, N. Dunér, A. J. Malmgren, A. E. Nordenskiöld och A. Qvennerstedt; Svenska expeditionen till Spetsbergen och Jan Mayen utförda under åren 1863 och 1864; samt Th. M. Fries och C. Nyström, Svenska polarexpeditionen år 1868.

G. N.

En Erindring fra Mac-Evoys Palais.

(Sluttet.)

Der var hengaet otte Aar. Killendal havde i Tugthuset oplært sig meget ordentlig, og hans stille, beskedne Væsen, hvorved han paa en fordelagtig Maade adskilte sig fra de andre Straffanger, gjorde ham afholdt af Opsynsmændene, men dog blev han holdt under streng Varetægt. Stadig var han i sit stille Sind beskæftiget med Tanken om at undvige, uden at der hidtil havde viist sig nogen gunstig Leilighed dertil. Endelig kom den.

I Tugthuset befandt sig en Livsfange ved Navn Samuel eller Samuel Moses, der efter Alt at dømme havde været en farlig Forbryder. Fra sit trettende til sit tyvende Aar havde han drevet om i forskellige Egne af Nordtydskland og Holland som Bissekræmmer eller Hestepreanger og tilsidst staaet i Forbindelse med flere farlige Røvere og Tyve, dels som Hæler, dels som Deltager i deres Forbrydelser. Ved et Indbrud i en holstensk Landsby, som denne Bande forøvede i Februar 1811, blev han paagreben og idømt livsvarigt Arbejde i Rasphuset, hvorfra han senere blev hensat i Tugthuset. Trods hans lidet anbefalende Fortid havde denne Person dog ved et indsmigrende Væsen og tillige ved en vis ydre Dannelse gjort sig lidt af Tilsynet og forskaffet sig Frihed, som ingen af de andre Fanger. Han blev benyttet som Barbeer og fik derved Nøglerne til at lukke sig ind i de forskellige Arbejdssale, hvorved han fik Leilighed til at sætte sig i Forbindelse med sine Medfanger. Men han forstod ogsaa at forskafe sig andre for sine Planer endnu mere værdifulde Forbindelser i og udenfor Fængslet. Han var altid godt forsynet med Penge, uden at det senere er oplyst, hvorfra han fik dem. Formodentlig ved disse lykkedes det ham at vinde en af de underordnede Opsynsmænd ved Navn Christian Bendtsen, til hvem han betroede sin Hensigt at flygte ved første givne Leilighed. At undvige fra selve Fængslet frembød ikke nogen videre Vanskelighed for Samuel Moses, thi under de senere Forhør blev det godtgjort, at han ikke faa Gange havde forladt det i civil Dragt, hvortil Bendtsen maa formodes at have skaffet ham Leilighed; men da han indsaee, at Flugten fra Fængslet utvivlsomt vilde føre til hans Paagribelse, hvis han ikke tillige kunde komme bort fra Danmark, tænkte han paa Midler til at opnaae dette. Paa en af de omtalte Udflugter var han bleven kjendt med en ung Pige, Rosine Møller, Datter af en paa Christianshavn boende Kornmaaler. Til denne, der synes at have været af en temmelig enfoldig, men godmodig Charakter, betroede han sig, og bad hende, idet han bandt hende forskellige Eventyr om sit tidligere Liv paa Ærmet, om at hjælpe ham til at flygte. De havde i denne Anledning adskillige Sammenkomster i et Bevertningssted paa Amagerbro Nr. 6, hvor Bendtsen tillige indfandt sig om Aftenen, medens desuden Vertshusholdersken, en Jomfru Marie Nielsen, dennes Medhjælper, Tømmermand Jakobsen, og deres Tjenestepige, Ane Hvitting, blev indviende i Sagen. Samuel Moses' første Plan til at undvige alene strandede dog paa Grund af forskellige Vanskeligheder, og han besluttede derfor at see sig om efter en eller anden Medfange, der kunde have Lyst til at deltage i Forsøget.

Hans Valg faldt paa Killendal, med hvem han i længere Tid havde staaet paa en fortrolig Fod, og som oftere havde ladet Ytringer falde om, at han havde nogle gode Venner, der nok vilde hjælpe ham med Penge, saafremt han kunde see Leilighed til at undvige. Samuel Moses betroede ham sin Plan og opfordrede ham til at deltage deri, og Killendal greb Tilbudet med Begjærlighed. Der kom nu en regelmæssig Correspondance i Gang navnlig med Rosine Møller, hvorved Bendtsen gik tilhaande. Skjøndt Intet derom blev beviist under Forhørene, er der dog Anledning til at antage, at Killendal fra flere Sider fik tilstillet en ret anseelig Pengesum. Af denne fik Rosine

Møller 50 Rdl. til Indkjøb af civile Klæder, der besørgedes af hendes Fader og ubemærket blev bragt Fangerne. Tillige foreslog hun en Baadfører fra Amager, mod en høj Betaling, hemmelig at overføre to Personer til Skaane. Han gik først ind derpaa, men da Vinden ikke var heldig og der saaledes hengik nogle Dage, fik han Skrupler og vilde ikke indlade sig paa et Foretagende, der mulig kunde føre ham i Forlegenhed. Bedre gik det derimod med en Baadfører fra Skaane, der paatog sig at overføre Flygtningene for en Sum af 50 Rdl. Herved var, efter Alt at dømme, Bendtsens Mellemanden. Hvorvidt han eller en anden Opsynsmand ved Navn Metzner, der under Forhøret sigtedes derfor, forskaftede Fangerne de falske Pas eller Midlerne til at udfærdige dem, er ikke oplyst. Saameget kom ved Undersøgelsen frem, at de vare i Besiddelse af saadanne Pas under paatagne Navne. Samuel Moses' Pas lød paa Handelscontoirist L. v. Smith og Killendals paa Handelscontoirist Walsing. Det ene af disse Pas kom ved Killendals Paagribelse i Politiets Hænder, og det viste sig da, at selve den trykte Text var efterskrevet paa en meget skuffende Maade.

Undvigelsen skete den 31te Mai 1831 midt om Dagen. De vare iførte de omtalte civile Klæder og lukkede sig ud af Hovedporten ved Hjælp af en Hovednagle, som Samuel Moses havde forskaffet sig. Først den næste Middag blev det i Tugthuset opdaget, at de vare undvegne; men de Undersøgelser, der strax bleve anstillede, gavede aldeles ingen Oplysning om, hvorledes Flugten var iværksat, og hvilken Vej de havde taget.

Efter nogle Timers Seilads vare de undvegne Fanger imidlertid landede ved et Fiskerleie imellem Landskrona og Malmø. Istedetfor strax at begive sig til Malmø, for derfra at tage til Ystad og med Skibslæilighed at afgaae til Tydskland, begave de sig først til Lund. Forskjellige Aarsager og Forsinkelser bevirkede, at deres Ophold i Skaane blev forlænget til fire Dage. I den Tid fik Killendal, som han omtaler i sine Breve til sine Forældre, Øinene op for det Uheldige i at være i Ledtog med en Person som denne Samuel Moses, og navnlig i at gjøre ham til fælles Kassemester. Nydende sin Frihed i fuldt Maal var han næsten altid drukken, og ruttede med Pengene som om de vare udtømmelige. Saavidt man kan skjønne, vare de ved deres Ankomst til Skaane i Besiddelse af 5 til 600 Rdl., men deraf gik over Halvdelen med til Opholdet der. Omsider afgik de den 3die Juni med Dampskibet fra Ystad til den lille By Viig i Pommern og kjørte derefter til Greifswalde. Her skiltes de; Samuel Moses agtede sig til Stralsund, for derfra at begive sig til sine Paarørende i det Mecklenborgske, medens Killendal tog Veien til Stettin. Ved Afskeden fandt Samuel Moses sig ikke foranlediget til at opgjøre sit Regnskab som Kassemester; han beholdt hvad han havde i Bevaring, omtrent 150 Rdl., og med omtrent en halv Snes Daler i Lommen ankom Killendal til Stettin. Her haabede han imidlertid at faae Bistand fra Hjemmet, i hvilken Anledning han strax skrev til sine Forældre gennem den forhen omtalte Vertshusholder Jakobsen paa Amagerbro. Men dette førte til hans Paagribelse.

Ved de efter Undvigelsen af Stokhusøvrigheden og senere af Politiet foretagne Undersøgelser fæstedes Mistanken omsider paa den forhen omtalte Underopsynsmand Chr. Bendtsen, der nogle Gange var seet i hemmelig Samtale med de Undvegne. Han blev taget i Forhør, og Dommeren fik da ud af ham, at han ikke havde været uvidende om deres Flugt, samt at Jomfruerne Rosine Møller og Sophie Nielsen fornemmelig havde hjulpet til at befordre den. Senere frafaldt han vel sin Tilstaaelse som afnødt ved Tvang; men Politiet havde nu Traaden, og de nævnte Personer bleve da ogsaa tagne i Forhør. Deres Tilstaaelse er ovenfor omtalt. Jakobsen, der erkjendte, at Sagen let kunde blive mislig for ham, søgte at forbedre den for sit Vedkommende ved at aflevere til Politiet de Breve, han modtog fra Killendal og som han havde lovet at besørge til hans Forældre. Saaledes kom Politiet til Kundskab om Killendals Opholdssted, og den 20de Juni afgik der Stikbreve for at bevirke hans og Samuel Moses' Paagribelse.

Imidlertid havde Killendal taget foreløbigt Ophold i Stettin. Ogsaa her havde han det Held ved sit vakkre Udortes og vindende Væsen at skaffe sig flere Venner. En velhavende Kjøbmand, til hvem han aabenbjertet betroede sig, tilbød endog at forstrække ham med Penge til at kunne tage med et Skib til Amerika, saafremt han fra Kjøbenhavn kunde skaffe Garanti for, at Summen vilde blive tilbagebetalt. Han raadede ham tillige til at tage Bopæl i den nærliggende Landsby Grabow, hvor han kunde opholde sig ubemærket, indtil der indløb Svar fra Kjøbenhavn og navnlig fra en rig Fabri-